

A körültekintő ember

Németh István

Zagyva Béla aznap egyedül ébredt. Szokatlan, merev, csend fogadta a házban. Felesége és kisfia a hajnali vonattal néhány napra vidékre utazott.

A kis asztalkán, a szívalakú hamutartó mellett egy kitépett noteszlap állt evvel a szöveggel:

„Szívem, a kicsi ágyát már nem volt érkezésem rendbetenni, hozd rendbe te. A Mukit bent ne hagyd! Jó legyél!!!”

Már akkor vette észre a cédulát, mikor indulni akart. Visszalépett, fel-emelte és elolvasta. Megvakarta a fületövét. Újból átfutotta a papírra vetett sorokat.

— Nagyon szívesen, kedves, miért ne?... Muki! Muki, hol vagy?... Cila, ci-ci!

A macska többszöri hívásra se jött elő. Akkor átkutatott minden helyiséget, bekukkantott az asztal alá, a konyhában kinyitotta a sütőajtót, oda is benézett.

A keresgélésben kimelegedett, ledobta felöltőjét. Fújt egyet. Elvörösödött.

— Muki! — Majd még erélyesebben: — Muki, te bűdös dög! Te ócska mázolócsutak!

Lerogyott egy székre.

— Megölöm!

Összerezzent. A tükörből egy magából kikelt, zilált alak nézett vele farkasszemet. Alig ismert magára.

— Csillapodjunk — suttogta —, hiszen világos, Zagyva elvtárs, hogy a macska nincs a lakásban... Kedves, amikor ti hajnalban elutaztatok, Muki észrevétlenül kisurrant utánatok. Ez csak világos. Mert itt bent nincs!

Odalépett az éjjeliszekrényhez és idegcsillapítót vett be.

— Mi van velem? Nem ismerek magamra!

Megint felkapta a cédulát az asztalkáról.

— „Jó legyél!!!” Mi a fene. Három felkiáltójellel. És amikor visszajön, három kérdőjellel kérdezi majd: Jó voltál? ... Jó voltam. A macskát ki akartam kergetni, de nem volt bent. A gyerek ágyát... igen, azt majd most rendbehozom.

Hozzá is fogott mindjárt, kifeszítette rajta a lepedőt, felrázta a kisdunnát, eligazította s befedte az ágytakaróval.

Szemével végigsöpört rajta, jól van-e. Szerette volna például megcsinálni, pontosan úgy, mint a felesége. Mikor jobban szemügyre vette, megállapította, hogy valami nincs rendjén. Nem az a baj, hogy gödrösre sikerült az ágy, hanem valahol lényeges hibát követett el. Ez *így* egészen más ágy!

Fellökte, s újra próbálta csinálni. Minden figyelmét arra fordította, hogy úgy helyezze el a dunnát és rajta a takarót, ahogy a felesége szokta. Harmadszori próbálkozás után rájött, hogy képtelen *így* megcsinálni. De nem azért, mert ügyetlen, hanem mert nem tud visszaemlékezni, hogy állt tegnap, tegnapelőtt, öt éven át mindennap, noha napjában láthatta. Ez a rádőbbenés valósággal kihozta sodrából, végig felbosszantotta, talán éppen azért, mert olyan ostoba semmiség az egész s mégis milyen gyalázatos helyzetbe juttatta.

— Szörnyűség — hüledezett —, hiszen ez szörnyűség! Öt éve nézem mindennap és mégse látom! Ez lehetetlen!

Egészen megrendült.

Képtelen volt gondolkodni, lerogyott egy székre. Kimeresztett szemekkel bámulta a szőnyeg aszimmetrikus mintáit. Lehunyta a szemét. A szőnyeg tökéletes rajza jelent meg előtte. Kinyitotta a szemét, tekintetét a mennyezetre szegezte s emlékezetből felrajzolta rá a szőnyeget.

Indulatosan felugrott.

— Marhaságot művelek! — mondta. — Meghülyültem? Mondja, Zagyva elvtárs, valami baja van?

Magára kapta a felöltőjét, bezárta az ajtót és elrohant.

De rossz sejtelméi az utcán sem hagyták el. Mikor átvágott a Szabadság-terén, legnagyobb elképedésére ez az ostoba kérdés ugrott ki belőle:

— Hány emeletes a bank?

Meleghullám öntötte el a testét, és a saját magának akaratlanul feltett kérdést egyszerre létfontosságúnak tartotta. Válaszolni kell a kérdésre. Hány emeletes hát a bank? Tizenkét éve dolgozol benne, igaz, állandóan ugyanabban az irodában, a földszinten, a felső emeleten talán még nem is jártál, de akkor is, tizenkét éve mindennap ott vagy, felelj! Hány emeletes a bank?

Nem tudta. Vagy három, vagy négy. Üvöltöni szeretett volna...

Mikor a bankhoz ért, jól megnézte. Négyemeletes volt. Mint tizenkét évvel ezelőtt, amikor először lépte át a küszöbét.

Le volt sújtva. Mintha valami idegen test bújt volna belé, rettegett önmagától.

Érezte, hogy egész napja, talán egész élete el van rontva.

— Délután föltétlenül el kell mennem egy pszichiáterhez — motyogta magában. — Aztán mint akit megcsíptek: — Szó sem lehet róla, kiröhög. Ezt senkinek se szabad megtudni. Egyébként kiáltó marhaság az egész. Rööhögök, ha még egyszer ilyesmi eszembe jut. Hány emeletes a bank. Mit izgat az engem, ha ezerszer ott dolgozok is! Most már tudom, négyemeletes, és pontum!

Sietős léptekkel vonult végig a bank folyosóján és eltűnt egy számozatlan ajtó mögött.

Délután hazafelé menet egy ismerősébe ütközött.

— Beteg vagy, Béla?

— Nem. Egyáltalán. Miért? — ijedt meg őszintén.

— Szokatlanul sápadt vagy...

— Lehet. Most jövök a munkából. Zárt levegőjű iroda — s még jobban elsápadt, mert hirtelen eszébe jutottak délelőtti zavarai. Kedélyes próbált lenni. Te, gyere be hozzánk, szalma vagyok, megbeszélünk egy jó kis délutáni vagy esti kiruccanást.

— Ne haragudj, kedves Bélám, de én egy óra múlva utazom — mondta amaz bocsánatkérően. — Hanem mondd, pajtás, nyélbeütötted már azt az ügyecskét?

— Milyen ügyecskét? — meredt rá Zagyva Béla zavaros, ijedt szemekkel.

— Ugyan, hát tudod azt a...

Zagyva Béla megremegett: — Komolyan beszélsz?

— Hogy a fenébe ne! Tudod milyen kellemetlen nekem az egész, neked meg csak a kisujjad megmozdításába kerülne. Megígérted, hogy elintézed, lesz már belőle valami?... De mi van veled?

Észbekapott: — Ja, persze, hogyne, hogyne... Két nap múlva megkapod a pontos választ.

Elváltak.

Zagyva Bélát enyhe szédülés környékezte.

— Milyen ügyecskét firtatott ez a marha? Valóban megígérted neki valamit? Hiszen ez szörnyőség! Halvány dunsztom sincs az egészről!

Szaporára fogta a lépteit. Mintha láthatatlan üldöző elől menekülne. De mikor a házuk elé ért, hirtelen sarkonfordult s elindult visszafelé. Nem mert bemenni a házba.

A nagyáruház kirakata előtt egy emberre lett figyelmes. Ezt az embert ő valahonnan ismeri. Dupla tokája van, jókedvűen, halkán fütyürészik, forgatja az esernyőjét s nézegeti a kirakatban a női alsóneműket. Tokája alatt fehér kaucsuk körgallér. A tisztelendő úr! A régi pap! Aki valamikor a tízparancsolatra tanította! Hogy került ide? Hát él még?... Már majdnem megszólította, de akkor észbekapott, hogy illetlenség volna háborgatni az öreget ilyen intim szemlélődés közepette.

Megvárta, amíg elindul s bizonyos távolságból kísérte.

— Milyen hetyke a tartása, ruganyos a járása még mindig — ámuldozott magában Zagyva. Aztán majdnem hangosan felkacagott: — Micsoda élvezettel legeltette a szemét a bugyikon meg a melltartókon! A vén kujon!

Valami megfoghatatlan rokonszenv ébredt benne a pap iránt. Elhatározta, hogy addig kíséri, míg alkalmas pillanatot nem talál, hogy megszólítsa.

A pap kényelmesen kísétált a Duna-partra s ott letelepedett egy üres padra. Zagyva megköszöri a torkát s elébe állt:

— Jónapot, tisztelendő úr!

A pap megütközve, zavartan, gyanakvóan nézett fel rá:

— Jónapot.

— Nem ismer a tisztelendő úr?

— Nem!

— Zagyva Béla vagyok, egykori tanítványa.

A pap kissé felengedett.

— Lehetséges.

— Egész biztosan, tisztelendő úr — mosolygott bizalomkeltően Zagyva.

— A dárdai elemi iskolában harminc évvel ezelőtt...

— Ó, édes fiam, ha én minden diákomra emlékezni tudnék!

Zagyva helyet foglalt mellette a padon s igyekezett a pap emlékeztetésére idézni a harminc évvel ezelőtti dolgokat, elsősorban a hosszú vesszőt, amit arra használt a tisztelendő úr, hogy rámutasson vele a diákra, akit fel akart szólítani, mert kedves bevallása szerint, a nebulók nevét sose tudta megjegyezni.

A pap révedezve mosolygott, lassan bólogatott s a beállt szünetben azt mondta:

— Milyen szép és csodálatos ez a Duna! Én nem vagyok ideggyógyász, de ha az volnék, minden idegbeteget kiültetnék a Duna-partra, hadd nézzék ezt a méltóságteljes, nyugodt és megnyugtató hömpölygést. Fogadni mernék, két nap alatt meggyógyulnának a betegek. Micsoda élvezet! Nemde?

— Engem kissé szédít — vallotta be őszintén Zagyva.

A pap egész testében feléje fordult s szinte ráförmedt:

— A Duna?! Itt?! — és sértődötten elfordította a fejét.

— Vagyis dehogy... A hídról... Mikor megyek át a hídon és lenézek a mélybe — dadogta zavartan Zagyva.

A pap nem válaszolt. Csöndesen füttyörészni kezdett, mint a kirakatok előtt. Régi tanítványát többé szóra se méltatta. Zagyva ezt megérezte, kínosan izgott-mozgott, sehogy se tudta megtalálni az elejtett szó fonálát, fölpattant hát és elbúcsúzott a paptól.

A pap egy szóval se marasztalta.

— Szemmel látható volna rajtam a baj? — tette fel magában remegve az iszonyú kérdést, miközben a csatorna felé haladt, teljesen céltalanul. — Különben mi a fenének hozta fel a megnyugtató hömpölygésű Dunát meg az idegbetegeket? Ez a vén pap megsejtett valamit! Nem véletlenül és célnélkül mondta azt, amit mondott!

Szerette volna megvizsgálni arcvonásait, szemét. Ugyanakkor örült is, hogy nincs zsebtükre. Úgyse mert volna szembenézni magával.

Már a csatornaparton sétált, zúgó nádasok felett. A táj néptelen volt. A tétova, merengő csendet távoli éles, de mégis lágy, elnyúló kiáltások hagották fel s nagyon messze a csatornában meg is pillantotta a kései fürdőzőket; valószínűtlenül, akaratlanul nyüzsögtek a villódzó víz felett, kiáltózsajaik is kivehetetlenek, érthetetlenek voltak.

— Ősz... — állapította meg s könnyekig elérékenyedett. Letelepedett a csatornapart száraz, szűrős fűvére, majd hanyatt feküdt s átadta magát szomorkás érzelmeinek. — Sose tudom, hogy igazán itt az ősz, ha nem tévedek ki erre. Milyen gyors egymásutánban futnak felettem az évek! És sose tudom, mikor van tavasz, nyár vagy ősz. Ebben az átkozott városban az ember csak a fagyon és a kánikulán érzi az évszakok változását, ez az egyetlen kapcsolata a természettel...

Tágranyított szemei előtt megjelent a dárdai patakpart, a szomorúan zizegő őszi nyárfaligettel a futballpálya mögött. Sárgán süttött a délutáni nap s ök, tizennégy-tizenöt éves gyerekek, furcsa, szótlan megilletődéssel heverték a rozsdás gyepen s bár látszólag semmi okuk sem volt rá, csaknem sírvafakadtak. Mintha mindnyájuknak egy közös nagy halottuk lett volna. Pedig csak megérezték és a szívükig hatott az ősz ríkató nesze.

— Én meghalok! — hatódott meg még jobban gondolataitól s érezte, most csak akkor könnyebbülne meg, ha arccal a föld felé fordulna s jól ki-sírná magát.

— De ne gyerekeskedjünk, Zagyva elvtárs! — ijedt meg őszintén és talpraugrott. — Micsoda dolog ez — korholta önmagát —, te meghülyítéd saját magad! Halál, bank és gyerekágy! Meg ördögpokol. Hiszen mindig normális, józan ember voltál, pedáns a munkában s példás családapa. Mindig erős, magabiztos, határozott és körültekintő voltál. Holmiféle érzelmeknek,

beteges sejtelmeknek sosem adtál magadban helyet. A bankban dolgozol, eszed, lelked a banké. Józan gyakorlatiasságod becsülik benned az emberek, a kollégák, az elvtársak. Férfikorod óta egyetlen munkád, egyetlen szórakozásod a bank. Munkaérdemrended van. Mi lelt hát egyszerre? Egész nap úgy viselkedsz, mintha kicseréltek volna, Zagyva elvtárs.

Nem tudta még, hová megy, mit csinál, de határozott léptekkel haladt a város felé.

Berobogott a postára s táviratot adott fel a feleségének: „Azonnal gyertek haza.”

Ebben a pillanatban, mint aki hosszú tépelődés után végre dönt, tökéletesen megnyugodott. Egyszerre a régi Zagyva Béla lett belőle.

Evvel hunyta le a szemét és aludt el.

— Hajnalban már itthon lesznek!

Mint egy fáradt medve, nyomban elaludt.

Egész délután és este, hogy feladta a táviratot, eszébe se jutott arra gondolni, mit mond majd a feleségének, ha megérkezik s riadt szemekkel, feldúlt ábrázattal, teli aggodalommal, holtfáradtan — a váratlan távirat miatt egész éjjel nem tudta lehunyni a szemét — megkérdezi: Szívem, miért hívatnál oly sürgősen? ... A régi Zagyva Béla volt, a Munkaérdemrend viselője, a céludatos, megfontolt bankhivatalnok.

